

עלוני יהודי אלג'יריה

עלון לשימור מנהגי אלג'יריה והספר 'מנהגי גרדאייא'

גליון 5 אדר - פורים תשפ"ג

זמני מניחת תפילה שבת תמוז - זכור
ירושלים: 17:03 | 18:15
תל אביב: 17:07 | 18:06
חברון: 16:58 | 18:05
חיפה: 17:00 | 18:04
באר שבע: 17:01 | 18:06

מגורשי קטלוניא באלג'יריה

ד"ר עידן פרץ שליט'א

ספרן הספרייה הלאומית ועורך הסידור 'מנהג ק"ק קטלוניא'

ואת הגירוש, מחזורים שכוללים כל הפיוטים שנהגו לשיר בקטלוניא. להפתעתנו מדובר באותם הפיוטים, כמעט אחד לאחד, שנמצאים בספר הקרוב"ץ. ולא רק הטקסט של הפיוטים נשמר עד היום, לפי עדויות של חזנים ואופי הקהילות, ניתן להניח בסבירות גבוהה שגם המנגינות נשמרו, ובאחוז מאוד גבוהה מדובר באותן המנגינות שהגיעו לאלג'יריה עם הריב"ש והרשב"ץ. אפשר לומר שקהילות אלג'יר וגרדאייא, שעדיין שומרים על המנהג לשיר את הפיוטים בתפילה, הן הקהילות עם המסורת העתיקה ביותר שנמשכת עד היום. כדוגמה אביא לכאן אחד הפיוטים ליום פורים, הפזמון 'זכר פורים לא יעבור ספור נוראות דור לדור' שחיבר החכם והפייטן מעיר ג'ירונה (מאה י"ב), בעל ה'מאור', רבי זרחיה הלוי זצ"ל.

לפני הגירוש ספרד הייתה מחולקת לשתי ממלכות גדולות, מלכות קסטיליה וכתר אראגון. שתי הממלכות הללו היו שונות מבחינה פוליטית, תרבותית ולשונית, שוני שהשפיע גם על המנהגים ועל נוסח התפילה של היהודים. אפשר לומר שבספרד התפתחו שלושה מנהגים שונים, מנהג קטלוניא (בקטלוניא, ולנסיה ומיורקא) ומנהג אראגון (שילוב של מנהג קטלוניא וקסטיליה). לאחר גזירות קנ"א (1391) והגירוש בשנת רנ"ב (1492) קהילות רבות מכל ספרד היגרו לצפון אפריקה ואיתם הביאו היהודים את מנהגם ונוסחי תפילתם. ידוע לנו שרוב יהודי קטלוניא, ולנסיה ומיורקא הגיעו לאלג'יריה בהנהגת הרבנים הגדולים הריב"ש והרשב"ץ, שלעתיד היו גדולי הדור של אלג'יריה וכל צפון אפריקה. הרשב"ץ מעיד שבעיר אלג'יר היו שתי קהילות של מגורשים, יהודי ברצלונה, שמנהגם היה מוכר בשם 'אלמלאחין', ויהודי מיורקא, שמנהגם היה מוכר בשם 'אלחאריין' (מילים בערבית שמציינות את השכונות בהן היו הקהילות). שתי הקהילות הללו שמרו בקפדנות על מנהגם הקדמון במשך הדורות, ועם הימים התערבבו ונקראו 'פשטנים' (בניגוד למנהג 'המקובלים' החדש). עד היום ניתן למצוא בקרב יהודי אלג'יריה מנהגים עתיקי יומין שהגיעו מקטלוניא בזמן הריב"ש והרשב"ץ. אחד המאפיינים הבולטים במנהג קטלוניא, בדומה למנהג פרובנס, היא מערכת של פיוטים רבים שנכנסו לתוך התפילה בשבתות מיוחדות ובחגים (בלי להיכנס לסוגיה פוסקים האם הדבר נחשב כהפסק או לא, המנהג הקדמון היה לומר את הפיוטים במקומם). הפיוטים נקראו בשמות שונים לפי מיקומם בתפילה, תוכנם או סגנונם, אך עם הזמן הפיוטים נקראו בשם הכללי 'קרובות'. בקטלוניא ובצרפתית העתיקה הריבוי היה עם הסימטרה, es, ולכן נוצרה המילה 'קרובץ' (י"א שזו ר"ת של הפסוק 'קול רנה וישועה באהלי צדיקים', וי"א שהיא צירוף של המילים 'קרובות' 'ציבור'). עם התפשטות הדפוס העברי כל הפיוטים הנ"ל נדפסו בנפרד ב'ספר קרובץ' (נדפסו מהדורות שונות בליוורנו, ג'רבה ומרוקו). כיום יש כמה קהילות של יהודי אלג'יר וגרדאייא שעדיין שומרים על המנהג הקדום ושרים את הפיוטים של הקרוב"ץ בתוך התפילה. יש בידינו לא מעט כתבי-יד מן המאות י"ג-ט"ז למניינם ששרדו את הפרעות

וְיָקָרָן בְּן קִישׁ בֶּן צִרוּהַ לְצוֹרְרִים לְחֶבֶד דְּרוּהַ
וְיָלֵן בֵּין שְׂדֵי צָרוּר . מִן הַהֶדְס מִן הַמֶּר דְּרוּר:

זְכָר פּוּרִים לֹא יִעָבֵר

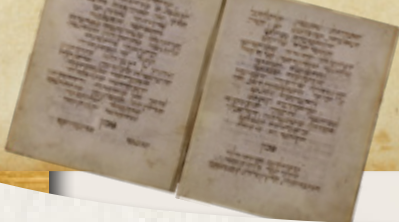
(פזמון): זְכָר פּוּרִים לֹא יִעָבֵר . סֵפֶר נִזְרָאוֹת דּוּר
לְדוּר . פִּי אִין לֵזֵי מַעְצוֹר . גַּם לִירְאִיו אִין מַחְסוֹר:

ראשית גויס מאן רדה. בָּהֶם בֶּן נֹון נְשִׂיא רָבָב.
בֶּן לִפְנֵי שְׂאוֹל מַעְמָה. לֹא הָיָה לָהֶם יוֹם קָרָב.
פֶּשֶׁט מִלְכָּם הָיָ אֶךְ בָּיָד. רָמְתִי הַחֶרֶב בְּחֶבֶב.
רָם מִלְכִי מָאָגַג בַּעְדוֹהַ מִלְחָמָה בְּחַנִּית וְסָגוּהַ
כְּנָאִם הַקֶּסֶם בֶּן בַּעוֹהַ הַחֶבֶה מִלֶּךְ מַפְתּוֹר:

חֶלֶק שְׁלָל גְּדוֹל וְבָז. בֶּן יִשִׁי יוֹם שֶׁב מְדַלֵּק.
אֲחֵר הַעֲמַלְקִי וְפָז. וְכָתָם נָקִי הַחֶלֶק.
מִשְׁפָּט צָדֵק שָׁפֵט וְאָז. שְׁמָהוּ עַל עַמּוֹ לְחֵק.
לְשׁוֹת אִישׁ חַיִל יָאֹהַ לְשׁוֹמֵר סִדְיִן וְחָגוּהַ
שְׁמַח כֹּל פִּגְר מַעְבֵּר אֲתוֹ אֶת נַחַל הַבְּשׂוֹר:

יְמִין רוּמְמָה נֶאֱלָה. עַת לְשָׁמִיד לְהֶרַג נִמְקָרָה
עַל נִפְשָׁם עָבֵר נַחְלָה. לֹלֵי רָחֲמֵי אֵל נִקְמָרָה
בְּשֶׁאֱלָה אֶסְתֵּר שְׂאֵלָה. מַדְעַת אוֹיֵב נִסְתָּרָה

האל הרב ריב"ד ודן. דינך גרף ותרומו.
מריב רובה ומדון מן. ככה יעשה בעבור שמו.
וכרסו מלא מעדו. תכור אביון ותרחמו.
יום שבעו צרים ממורה. יושבע ממתקים בן בכוה.
יום תשד תפארם משחה תתיה לנו שמחה ואור:
למד בניהו. להלך בנתיבות אבות דרכו.
ודי אחים ממוך תמוך. כאשר הוריד תמכ.
שלתו מלא דשו ערוך. בדמי אשכולות נשפך.
סג. מנות איל כבש ושוה איש את רעהו יעוה.
ולגשים מתנות בזה נתון לךש
אין מחסור:

תאריכי ההילולות של אלג'יריה

איגוד קהילות יהודי אלג'יריה

בחסדי ה' זכינו להקים את 'איגוד קהילות יהודי אלג'יריה', הפועל למען חיזוק ושימור מורשת ומנהגי יהדות אלג'יריה המעשירה, אשר טומנת בחובה מסורות עתיקות במשך מאות שנים. מסורת האיגוד לקדם מורשת יהדות אלג'יריה בכמה אופנים:
1. ארגון כנסים המעוררים את חשיבות השימור והוצאת ספרים העוסקים במחקר ושימור המנהגים.
2. איסוף חומרים נפרדים כתבי יד ותמונות לתיעה.
3. הדפסת עלונים לחגים העוסקים בתיעה והקדילות ונתינת במה לכותבים מבוגרים וצעירים, רבנים וחוקרים להביא פרי עמלם.
4. ב"ה אנו מונים כבר עשרות בתי כנסיות בארץ ובחו"ל שהצטרפו למהפכה. נשמח להגדיל את מספר בתי הכנסת ולהגדיל את התפוצה. גבאי? שלח הודעה עוד היום ותחיה גם אתה חלק מהמהפכה! לאליהו שלום:
Elisalem123456@gmail.com
055-6630321

א' אדר	מח"ס כלי כסף (עה"ת), זהב שבא (תהלים), כ"א אדר
רבי יצחק זנו, רבה של לגואט (אלג'יריה), תרפ"ז	מלוי טוב (אה"ע), תשל"ד
ג' אדר	ז' אדר
רבי מכלוף אמסלם, והראן (אלג'יריה), פאס (מרוקו), י-ם, מח"ס תפוחי זהב במשכיות כסף (קבלה מעשית), תרפ"ט	רבי סעדיה שוראקי, תלמסאן (אלג'יריה), מח"ס שיר חדש (פרק קי"ט), מונה מספר (מתמטיקה), תס"ו
רבי יוסף דיין, ואראואת, מראכש (מרוקו), רבה של אלמעסכר (אלג'יריה), פרוז (צרפת), תלמיד רבי אלעזר הלוי, תשל"ט	י"ד אדר
ד' אדר	רבי מאיר מרדכי מרציאנו, דבדו (מרוקו), אלג'יריה, אנטוני (צרפת), מח"ס בית מאיר (עה"ת וש"ס ועוד), ב"ר שמואל ר"י דבדו, תש"ע
רבי יוסף אביחצירא, תאפאלאל (מרוקו), בצאר (אלג'יריה), צרפת, תשל"ז	רבי לוי אסולין, סאלי (מרוקו), רבה של קונסטנטין (אלג'יריה), מח"ס בני לוי (דרושים), זכחי אלהים (שחיטה וטרפות), תלמיד דודו רבי ראב"ד בצאר (אלג'יריה), מרסי (צרפת), יחיאל תרס"ג

כתבי יד קדשו

כתבי ידם של רבותינו באלג'יריה
מכתבו של הרב אליהו גוזלאן לרב משה פרנקו,
מראשי הרבנים בחברון בעניין תרומת ק"ק
קונסטנטין לישוב היהודי בטבריא לקראת פורים.

ד' ניסן תרע"ד
בע"ה קצונטינא יום ד' אדר תרע"ד פ"ק

למעלת הרב הגדול מעוז ומגדול סבא דמשפטים
מאור עיני הגולה כמוהר"ר ר' משה פרנקו יחשל"א
אדוני הרב

תוך כ"ד סך חמשים פרנק נדר לעלוי נשמת התנא האלקי ר' מאיר בעל הנס זיע"א
אשר ימחול כת"ר לשלחם על ידו למע' הרב של טבריה תובב"א
ידעתי גם ידעתי שירבה מחול כי לרו"ם נשואות עינינו כי אתה אדונינו ושלום רב
מאת מוקירו ומכבדו

ע"ה אליהו באהי גוזלאן יצ"ו ס"ט

דרכי אבותינו

סיפור והנהגות לכבוד חג הפורים

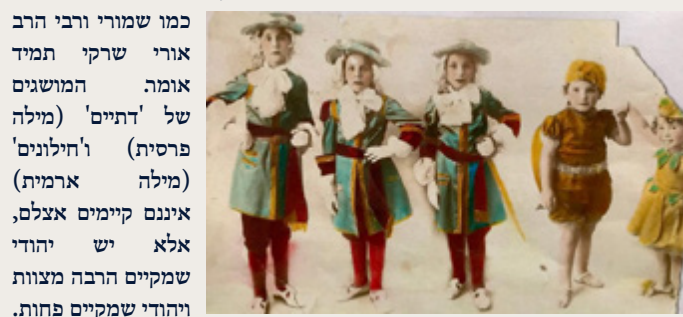
הרב יעקב זרביב, רכז ב' חווייה ישראלית' להעליית יהודי התפוצות, אשקלון.

מניטו, מגדולי רבני אלג'יר בדור הקודם, מבאר את מה שמסופר בספר איוב על בניו שעשו משתה ושמחה, שכאשר ראה איוב את התנהגות בניו, חשש שמא הם חיללו את שם ה' במהלך המשתה שערכו. הוא איננו בטוח בהתנהגות ילדיו ואינו מבין אותם: 'כי אמר איוב אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם', ובגללם הוא סובל, הוא חושש שמא הולכים בדרך לא נכונה. ונשאלת השאלה מדוע הוא אינו שואל אותם? מדוע הם אינם מדברים איתו ומסבירים לו את מהות מעשיהם? מדוע אין דו-שיח ביניהם?

בשונה מאיוב, אנחנו מוצאים במסכת ברכות על בניו של רבן גמליאל שבאו מבית המשתה, 'אמרו לו: לא קרינו את שמע. אמר להם: אם לא עלה עמוד השחר חייבין אתם לקרות'. בניו גם הם באים מבית המשתה, אולם הם פונים אליו. רבן גמליאל מבין שגם אם התנהגותם שונה משלו, הם נאמנים לבית אבא, לתורה ולאמונתו של עם ישראל. יש דו-שיח פורה בין הדורות.

בתחילת ספר תהלים מתואר הצדיק שחי באושה ומסביר מניטו על הפסוק 'והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרוי יתן בעתו וכו', כי הצדיק של תהלים הוא בבחינת 'שתול' כלומר מסוגל לתת פירות גם במקום שאינו מקור גידולו, אך איוב הוא בבחינת 'נטוע' - מסוגל לתת פירות רק במקום גידולו, ולכן אינו מבין את הדור הבא שחי בעולם שונה משלו. כל הנאמר תואם את הגדרה של רבי נחמן מברסלב על 'צדיק ורע לו' ו'צדיק וטוב לו': צדיק ורע לו זהו צדיק שאין הלכה כמותו, כי הוא לא מבין את הדור וצדיק וטוב לו זהו צדיק שהלכה כמותו, כי הוא מבין היטב את הדור.

חכמי צפון אפריקה ידועים היטב ביחס שנתנו לקשר בין הדורות, תמיד היו מחוברים לשאלות חדשות למרות שהיו מהדור ה'ישן'. הם נשארו 'נורמליים',

ילדי משפחת זרביב מחופשים בפורים 1956 בלידה

הזדמנות נדירה!

בשורה של ממש ליהדות אלג'יריה

השתתפו ותרמו

להדפסת הספר
ההלכתי הראשון מאז 140 שנה
אוצרות אמ"ת
שחיבר הרב יוסף נקאש ישע"ו

על פי פסיקת חכמי אלג'יריה

יותר מ-600
עמודים
סלא תוכן עשיר
סגלל גוזל הקהלות

אחרי 140 שנה מאז הוצאת הספר האחרון בעדה יש ספר הלכות ומנהגים
הרב יוסף נקש ישע"ו חיבר אוצר של טמט לכבוד הציבור הצמא
למורשת רבנים ואבותיהם. מובאים גם מנהגי מרוקו, טוניסיה ולוב

כהסכמת רבנים חשובים

הקדישו עמוד / חצי עמוד

טל': 073.320.24.89

WWW.HAIBAHEM.ORG/DONATIONS_HE.PHP

שמע בני מוסר אביך

מאמרי הלכה לפי מנהגינו

הרב מיכאל אברהם סלאם,

רב קהילת 'בית סנדלר' ליוצאי צרפת ירושלים תובב"א.

ספר כתב יד לרב שמואל עסיא מ'לפא תיקון' מי כמוך בלערי' לשבת זכור, תרפ"ב

דף י"ט. כתב, אבל בדבר שהוא חוץ לגופה עשוה כאגרת ולפיכך נהגו לקרואה בלי פיסוק טעמים. עיין גם כן בספר ארחות חיים לרבי אהרן הכהן מלוניל הלכות מגילה ופורים אות י"ט, וברמב"ן דף י"ז, וכן תוספות הרא"ש דף י"ט: ד"ה נקראת אגרת, שכן כתב בשם רבינו יונה. ובעצם מבואר להדיא בשו"ת בית יהודה למהר"י עייאש סימן כ"ג שנהגו כן בכל ערי אלג'יריה. גם מרן החיד"א בספרו ברכי יוסף סימן תר"ץ סק"א הביא הבית יהודה בסתמא. עיין בית עובד הלכות מגילה אות כ"ב. אפשר להסביר את המנהג הזה ע"פ המבואר בגמרא דף ז'. 'והאמר שמואל אסתר ברוח הקודש נאמרה, נאמרה לקרות ולא נאמרה לכתוב', שמואל הסביר שאמנם נאמרה מגילת אסתר ברוח הקודש, אך היא נאמרה לקרות כדי שתאמר בפה שלא מתוך ספר, ולא נאמרה ליכתוב אך לא שתיכתב בספר להיחשב מכלל כתבי הקודש. עיין בתוד"ה נאמרה לקרות ולא לכתוב, שמבארים שאין דברי שמואל חלוקים על המשנה לקמן ש'קרא בעל פה לא יצא' אלא שאף על פי שלא נתקבל ברוח הקודש לכתוב את המגילה שתהא בכלל כתבי הקודש, מכל מקום תקנת חכמים היא לקרוא את המגילה בפורים מתוך הכתב. מבואר בדברי תוס' שמעיקר הדין היינו יוצאים אף בעל פה שהרי נאמרה ברוח הקודש אלא כיון שמדברנו ניתנה לכתב משום הכי תקנו שיהא מקרא מגילה מתוך הספר וילפינו ליה בגמרא מפסוק 'כתב זאת זכרון בספר' דהיינו שקריאתה הוי שינון כתורה שבעל פה אלא שהצריכו קריאתה מתוך ספר, ולכן נוהגים מנהג אגרת כמו שכתבו רבותינו הראשונים ונהגו אבותנו זיע"א.

רציתי לברר מנהג קדום שנהגו בק"ק גרדאייא לקרוא את מגילת אסתר בלי טעמים. כך ראיתי שנהגו מו"ז רבי יעקב צבאן זצ"ל בנו של רבי שמואל צבאן זצ"ל, וכך אמר לי מו"א ר' יצחק סלאם הי"ו נכד למו"ז אדמו"ר רבי משה סלאם זצ"ל. איתא במסכת מגילה דף י"ט. 'ואמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת'. ביאור דברי חז"ל: רואים סתירה בפסוקים בעצם הגדרת מגילת אסתר, מצד אחד נאמר בפרק ט' פסוק ל"ב 'ומאמר אסתר קים דברי הפורים האלה ונכתב בספר', כמו שפירש רש"י שאסתר ביקשה מחכמי הדור שיקבעו את המגילה בין כתבי הקודש, וזה נכתב בספר, ומצד שני נאמר בפרק ט' פסוק כ"ו 'על כל דיברי האגרת הזאת'. לכן למדו רבותינו שדין המגילה כספר תורה אך אינה חמורה כספר תורה לגמרי. עיין בר"ן (דף ה': בדפי הר"ן ד"ה וצריך לשרטט) שיש חילוק בין ההלכות מוגף המגילה דהיינו שצריך לכתוב אותה בדיו על הקלף עם שרטוט וכו'.. שהם הלכות שמגדירות את עצם המגילה כספר תורה ממש, אבל לומדים מ'אגרת' כגון עצם קריאתה שדינה כאגרת שמותר לעמוד או לשבת דלא כקריאת התורה שחייב הבעל קורא לעמוד גם שהקורא פושט אותה. נראה לאור החידוש של הר"ן שצורת הקריאה של המגילה נקראת אגרת מצאנו בראשונים שכתבו להדיא שלא צריך לקרואה עם טעמים. הריטב"א

אבותינו סיפרו לנו

סיפור והנהגות לכבוד חג הפורים

הרב עמי צבאן, נווה.

את דברי הרוקח (סוף סימן שסג) שעיקר מקרא מגילה הוי בלילה. (שעל מצוות שיש להם משך (כמה ימים) מברך על כל פעם ב'ל' – לגמור את ההלל, להדליק נר של חנוכה. ומצוה שמקימה בפעם אחת מברך על מקרא מגילה, ומה שחוזר וקורא ביום אין זה עיקר המצוה). ואם זה מקור המנהג לקריאת הנשים רק בלילה, אפשר שחיובם בלילה מדברי קבלה וצריכות לברך על מקרא מגילה (ולא לשמוע). ולכאורה היה אפשר לצרף אף את דברי המרחשת (ח"א סי' כ"ב, ט') על פי הגמרא מגילה דף יז. מדוע אין אומרים הלל בפורים? רב נחמן אמר 'קרייתא זו הלילא' הרי שבמצוות קריאת המגילה נכללת גם מצות קריאת ההלל, ובהלל נשים פטורות ולכן לדעת הבעל הלכות גדולות אין הנשים מוציאות את הנשים ידי חובה בקריאת המגילה. אמנם אין זה אלא בקריאת מגילה של יום שהיא כנגד ההלל (דלא כמהרש"א יד. שכתב דלרב נחמן שקריאתה היא הללה יש חיוב לקרוא בלילה וביום דומיא דליל פסח) אבל בלילה שהחיוב הוא מדין פרסומי ניסא ולא הלל, נשים חייבות כאנשים. אומנם הרב משאש זצ"ל פסק כבה"ג והרמ"א ששנים הקוראות לעצמן מברכות אף בלילה 'לשמוע מקרא מגילה' ולא 'על מקרא מגילה' כדעת השו"ע.

בספר ילקוט שמ"ש (להרה"ג אליהו אריאל אדרי) הביא דינו של הרה"ג שלום משאש זצ"ל, כמנהג עירו של הרה"ג שלום משאש במרוקו שהנשים מחויבות בקריאת מגילה בליל פורים בלבד ופטורות ביום. דין זה לכאורה סותר לדין השו"ע או"ח סי' תרפ"ט א' 'הכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים'. וכתב המשנ"ב סק"א 'ואף דהקריאה היא דבר שהזמן גרמא, מכל מקום חיבות שאף הן היו באותו הנס, דמיתחילה היתה הגזרה גם עליהם' ולא חילק השו"ע בין חיוב האנשים לנשים. אמנם בסע"ב כתב השו"ע 'יש מי אומרים שהנשים אינן מוציאות את הנשים' וכתב המשנ"ב סק"ז 'שהטעם שאינן מוציאות או משום שגזרו שאינן קוראות בציבור מפני כבוד הציבור דומיא דקריאת ספר תורה או משום שאינן חייבות במקרא מגילה אלא בשמייעתה. (והוא דעת בה"ג שאשה מוציאה מינה אבל לא אנשים). אך דעת רש"י (בערכין ג.) ודעת הרמב"ם (הלכ' מגילה א') על פי הגהות מיימוני והמגיד משנה שחיוב הנשים הוא כחיוב האנשים לגמרי וכן פשט לשון השו"ע כאן (ע"פ הכלל סתם וי"א הלכה כסתם). ומברכות 'על מקרא מגילה' וכן פסק הפרי חדש. ועוד קשה דר"י (בתוד"ה חייב ד'). כתב שעיקר קריאת המגילה היא ביום ולא בלילה. והנודע ביהודה (קמא, או"ח מ"א) כתב כיון דכתיב 'והימים האלה נזכרים ונעשים' משמע ימים ולא לילות, שהקריאה ביום מדברי קבלה ובלילה רק מדרבנן. (אמנם מהרשב"א והריטב"א משמע שאף החיוב בלילה מדברי קבלה ואין הבדל בין הלילה ליום). בילקוט שמ"ש הביא דברי הרב משאש זצ"ל על פי דברי התוס' (מגלה ד. ד"ה 'שאף') שהסברא 'שאף הן היו באותו הנס' אינה מועילה לחייב את הנשים אלא מדרבנן בלבד ולא מדברי קבלה ומעיקר הדין היה ראוי לפטור אותן משום שקריאת המגילה היא מצוות עשה שהזמן גרמא ודי לחייבם בקריאה של לילה בלבד. לזה אפשר לצרף

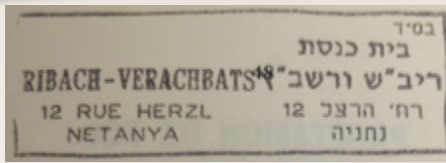
ילדים מחופשים בפורים, אלג'יריה 1956

מגדולי אבותינו ביוגרפיה על גדולי רבותינו הרב אברהם עמר זצ"ל

הרב אברהם עמר שליט"א, נכדו של הרב, אשדוד.

הרב אברהם עמר נולד להוריו רבי יעקב ושרה עמר בט' באייר תרצ"ב, בעיר הבירה, אלג'יריה. אביו היה בעל חנות טבק קטנטנה, וסבו, רבי אליהו, היה משגיח הכשרות בעיר. המשפחה נודעה ביראת השמים שלה ובשמירת המסורת. משפחת עמר הייתה קשורה בקשר הדוק של חיבה לרב אברהם משה קניגרהוט, רב העיר אלג'יריה שרחש לרבי יעקב חיבה והערכה עמוקה. בהיותו נער כבן שש עשרה בלבד, נבחר מבין אלפי ילדים ללמוד בסמינר לרבנים 'אסקול רביניק'. כבר בהיותו תלמיד הסמינר שימש כעוזר הרב, נודע בקולו העשיר, יראת השמים שלו והמידות הנעלות. מגיל שש עשרה הקפיד שלא לשתות אפילו מים מחוץ לסוכה! הוא למד את דקדוקי הקריאה הישיר מפי הרב אליהו זרביב על כל דקדוקי וטעמי הקריאה. לימים, העיד עליו רבי שמעון דרמון, כי הוא היה אחד משני האנשים היחידים הבקיאים כך בטעמי קריאת התורה ונעימות הפיוטים בדקדוק רב. כבר בהיותו צעיר בן עשרים לימד את הנוער היהודי בתלמוד תורה חומש והלכה, ובהיותו בן 22, בעודו רווק, מונה כרב נשיא חזון בקהילת 'סיפיו' (SCIPION), אחד משלשת בתי הכנסת הגדולים בבירה מתוך שבעת בתי הכנסת, וכיהן כשמונה שנים עד עלותו לארץ. שנתיים לאחר שעלו הרב והרבנית לארץ הקודש, משאת נפשם, נקראו שוב אל הדגל. הרב שאול נאהורי, מרבני אלג'יריה בצרפת, ראה במצבה העגום והמדרדר של בני הקהילות היהודיות, החליט לפעול. הוא קרא לעזרתו לרב אליהו חייק שליט"א ולרב אברהם עמר מארץ ישראל, להחיות ולבנות את הקהילה בעיר ניס, שמנתה אז כ-30,000 יהודים. השניים, בוערים בתחושת שליחות והפצת היהדות, פתחו במקום בית כנסת מיוחד לנוער 'אופיס דו'ה' (תפילה לנוער) בעיר ניס. גם בארץ הקודש שימש כמחנך ולימד מקצועות קודש ודקדוק, בו היה בקיא ביותר. הוא הותיר חותם עז על תלמידיו, שפעמים רבות סירבו לעלות כהה שאר בני תלמידיו. הוא לימד גמרא בכיתות הגבוהות, וכן לימד דקדוק וצרפתית בבית ס' ממ"ד – 'מוריה' בסביבות השנים ש"ח-תשל"ג. אהבת התורה של רבי אברהם הייתה עצומה. כשעזב את משרת ההוראה, פנה ללמוד במסירות ואהבה בשיבת 'גורדאן' ללא קבלת שום תמורה כספית. הוא היה אדם מכובד כבן ארבעים, ולמד יחד עם בחורי הישיבה, צעירים שטרם מלאו להם עשרים. משום כבודו והשיבו הרב קרלינשטיין עם החברות במזרח בית המדרש. הרב עמר היה משתתף בשיעורים של הרב דרבקין בערנות וחיוניות כאחד הבחורים, שואל ומקשה. לאחר מספר שנים

פוריות בישיבת גרודנא, הלך ללמוד בכולל 'ישיבת אשדוד' של הרב מלכא. שם רווח צמאנו בתורה עם אברכים מופלגים בתורה. ולאחר שייסד את כולל 'ריב"ש ורשב"ץ' קבע

שם מקום לימודו, והתמיד ללמוד שם כאחד האברכים, בלא לקחת שום תמורה על כל ניהול ענייני הכולל, ושכרו היה שווה ככל האברכים. בט"ו שבטש ת"מ הקימו הרב והרבנית את כולל האברכים 'ישיבת ריב"ש ורשב"ץ' על שם מנהיגיה הרחוקים של יהדות אלג'יריה לפני כשש מאות שנה, רבי יצחק בר ששת ורבי שמעון בן צמח זצ"ל, שיהדות אלג'יריה הלכה לאורם מאות בשנים, ואף באלג'יריה היתה קיימת 'ישיבת ריב"ש ורשב"ץ' על שםם. הרב עמר עצמו הקפיד להגיע תמיד לפני הזמן, והיה לומד בקול בשמחה ובנעימות. האברכים עוד זוכרים את ניגוניו הפיוטיים תוך כדי הלימוד. מספר רבי דוד פולק, שהיה לומד אותו בחברותא – 'אצלו שעה היתה 60 דקות של לימוד, והקפדה להגיע בדיוק בזמן'. שנים רבות כיהן רבי אברהם כרב בבית הכנסת המרכזי באזור ב' 'שבטי ישראל'. בו התפללו כ-300 מתפללים. היו בו אנשים מכל הגוונים והסגנונות. כשרונו לגשר בין כל הסגנונות הפליא כל פעם מחדש. מחלוקות רבות התיישרו בעצתו. פעמים שהיה די מבטש חד כדי להרגיע את הרוחות. היה דמות נערצת על כל הקהילה. היה לו קשר אישי עם כל מתפלל שקיבלו דבריו ללא עוררין. הוא גם היה כתובת לכל קשה יום בעניני פרנסתו ובחינוך ילדיו. ודרשותיו בשבתות השפיעו מאוד על רמתם הרוחנית. תקיעת השופר שלו היתה מעמד מרטיט בלתי נשכח. כבר סופר על מסירות הנפש של הרב והרבנית, בנסעם לכל שבת וחג במשך כעשרים שנה לחזק את הקהילה האלג'יראית בנתניה, והשפיעו רבות בחיזוק בני הקהילה. הרב שימש כרב הקהילה, חזון, הבעל קורא, הדרשן, בעל התוקע, המוהל, והאתראי לכל דבר שבקדושה. ביום כיפור היו בית הכנסת ועזרת הנשים מלאים פה אל פה בתפילה רצופה משב בבוקר ועד שש בערב ללא הפסקה. לעצמם המתינו הרב והרבנית עם צאת הצום עד לזמן רבינו תם. רבי אברהם זכה לראות נכדים, נינים, וצאצאים, דור חמישי! ההולכים בדרך ה', תלמידי חכמים ומוכי הרבים, כשאיתו ותפילתו הטהורה. זכה

רבי אברהם ונפטר במיתת נשיקה, בביתו, במקום בו ישב ולמד משך עשרות שנים. כשהוזעקו אנשי ההצלה למקום, העידו בהשתאות – 'אף פעם לא ראינו כזה זוהר'. וכך הוסיף הרב פרסטה, המטרה - היה זוהר פניו כמלאך! כך נחתמה מסכת חייו המופלאה של מזכה הרבים, אציל הנפש, בכ"ב בטבת תש"פ.

מנהגי אבותינו בימי הפורים הרב יוסף נקאש שליט"א מחבר ספר 'אוצרות אמ"ת, על מנהגי יהדות אלג'יריה

- א. המנהג בעיר אלג'יריה לתת זכר למחצית השקל רק פעם אחת חצי ממטבע המדינה. ולא ג' פעמים חצי פרוטה או השווי של חצי שקל בכסף טהור.
- ב. המנהג בעיר גרדאייא שקוראים את המגילה בשתי שבתות שלפני פורים, בשעת מנחה אחר קריאת הפסוקים 'גואלנו'. קוראים חצי הראשון עד סוף פרק א' בשבת הראשונה והחצי השני בשבת השנייה.
- ג. הנשים לא הקפידו לבוא לבית הכנסת לשמוע פרשת זכור מטעם שאינם מצוות על מחיית עמלק וכ"ש שלא היו מוצאים ספר תורה בשביל הנשים. וגם לא ראו להשאיר ס"ת בחוץ לאחר התפילה כדי לקרוא לנשים אם יש לימוד קבוע בבית הכנסת אחר התפילה, שאין לבטל לימוד תורה דרבים בשביל מנהג חדש שלא נהגו אבותינו.
- ד. בשבת זכור שרים הפיוט 'מי כמוך' בתוך נשמת כל חי כפי מה שתיקן מחברו רבינו יהודה הלוי ע"ה. ובדורות אחרונים יש מקומות שחשו לזה משום הפסק. ועיין מה שכתבנו על הפסקות בתפילה ע"י פיוטים במנהגי ראש השנה שאין לחוש לזה במקומות שנהגו.
- ה. בעיר אלג'יריה ווהראן ואנפיה אומרים כל הפיוטים שבקרב"ץ במקומם בשבת זכור. וכן בשבת שקלים, פרה והחודש.
- ו. בתענית אסתר בעיר גרדאייא מתפללים מנחה סמוך לערבית עם טלית ותפילין ופוחים בתפילת 'שמע קולי'. אבל בעיר אלג'יריה אין אומרים שמע קולי בתענית אסתר רק בשאר תעניות.
- ז. לכתחילה עושים עמוד עץ למגילה בסופה, בפרט אם זה מגילה שקוראים בה בציבור, וגם עושים לה מטפחת ובדיעבד שקרא במגילה שאין בה עמוד יצא.
- ח. המנהג לקרוא את המגילה בטעמים חלשים עד שכמעט אינם נשמעים כנגינה אלא כקריאת איגרת. באלג'יריה ורוב הערים נהגו לפשוט את כל המגילה לפני הקריאה אבל בגרדאייא לא נהגו כך.

- ט. נהגו באלג'יריה וכל צפון אפריקה שרק השליח צבור עומד בשעת ברכות המגילה ושאר הקהל יושב.
- י. נשים מברכות 'על מקרא מגילה' ולא 'לשמוע מגילה'. ואין חילוק בין אם הן קוראות לעצמן או שאיש אחר קורא להן. והמנהג שאף אישה שיודעת לקרוא מגילה לא תקרא גם לעצמה אלא תצא ידי חובה על ידי איש.
- יא. בשחרית של פורים אין אומרים תפלה לדוד ובית יעקב ושיר של יום אלא רק מזמור של פורים 'אלי אלי למה עזבתני'.
- יב. נוהגים למול אחר קריאת המגילה ונוהגים לקרוא לנימול בשם מרדכי.
- יג. מנהג התחפושות ומנהג הפרצופים הוא מנהג חדש יחסית, ואף לנוהגים להתחפש לא נהגו שנים מסכות והתנועות מלוהות את הפנים. וכל שכן שכמי אלג'יריה וצפון אפריקה לא נהגו שום הוראת היתר לגבר ללבוש בגדי אישה וכן להיפך.
- יד. נוהגים באזור קונסטנטין ובון-ענבא להכין בובה בצורה של המן ולשרוף אותה ביום הפורים.
- טו. מה שראינו שיש שנהגו בעיר צפון אפריקה לשחק במשחקי מזל (זריקת קוביות, קלפים וכדומה) לביל פורים, ולהתערב על סכומי כסף, ומצדיקים את עצמם לומר שהוא מנהג קדמון זכר לנס שקרה על ידי הפור שהפיל המן הרשע, אינו מנהג נכון, וצריך לדעת שהדבר זה לא הונהג על ידי חכמי ישראל, וברור שביום הקדוש הזה יש לנצל הזמן לתורה לתפילה ולקיום מצוות היום. אומנם אין אנו חייבים למחות במי שמשחק במשחקים אלו ביום הזה, אם הדבר נעשה כפי התנאים.

